

CZU: 343.342:343.972(478)

CONSTATĂRI DE LEGE LATA PRIVIND PROZELITISMUL ABUZIV ȘI EXTREMISMUL RELIGIOS ÎN LEGISLAȚIA EXTRAPENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Alexe JEFLEA

Universitatea de Stat din Moldova

Analiza problemei conturate în acest articol include: clarificarea noțiunii de religie; recunoașterea postulatului științific conform căruia religia constituie pretextul și nu cauza războaielor; analiza detaliată a legislației extrapenale ce reglementează rapoarte în domeniul religiei. Autorul propune în uz științific (atât în sfera ilicitului penal, cât și pentru știința criminologică) două definiții proprii: a prozelitismului abuziv și a extremismului religios.

Cuvinte-cheie: *religie, prozelitism abuziv, extremism religios, ideologie extremistă, conflict religios, convingeri religioase.*

FINDINGS DE LEGE LATA CONCERNING THE ABUSIVE PROSELYTISM AND RELIGIOUS EXTREMISM IN THE EXTRA-PENAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

This article is dedicated to several findings *de lege lata* concerning the abusive proselytism and religious extremism in the extra-penal legislation of the Republic of Moldova. Namely the analysis of the defined problem has been originated from the clarification of the notion of religion; recognition of the scientific postulation that religion constitutes a pretext and not the cause of the war conflicts; the detailed analysis of the extra-penal legislation which regulates the relationships in the domain of religion. The author has proposed for a scientific use for the penal sphere as well as for criminological science two original definitions of the abusive proselytism and religious extremism.

Keywords: *religion, abusive proselytism, religious extremism, extremist ideology, a religious conflict, religious convictions.*

Introducere

La momentul actual putem identifica o lacună în domeniul științei penale și al celei criminologice în ceea ce ține de răspunderea penală, prevenirea, precum și combaterea faptelor infracționale în formă de prozelitism abuziv și extremism religios. În opinia noastră, obținerea unor rezultate semnificative pentru știința dreptului penal și cea criminologică nu poate fi realizată fără adresarea la legislația extrapenală a statului. În cadrul acestui articol ne-am propus să supunem unei analize detaliate legislația extrapenală consacrată domeniului religios în scopul identificării și analizei critice a categoriilor juridice de *prozelitism abuziv* și *extremism religios*.

De la bun început vom menționa că *morală* este considerată o stavilă puternică împotriva criminalității, iar religia, prin normele ei civilizatoare, face o educație morală în rândurile unei părți importante a populației și contribuie la eliminarea unor predispoziții spre fapte infracționale [1, p.52].

Regulile religioase, analogic normelor de drept, poartă un caracter obiectiv. Aceste reguli acționează la fel ca și legile naturii. Se cunoaște că omul posedă libertatea de voință și astfel poate încălca dreptul natural. Juriștii numesc această abatere *încălcare*, pe când în religie ea este numită *păcat*. Dumnezeu determină ceea ce se consideră a fi adevăr și echitate, indică drumul cel drept, fiind un orientir veridic. Anume din aceste considerente El este numit Mântuitorul.

Spre regret, oamenii pot adopta norme juridice în baza propriei voințe, norme ce vin în dezacord cu poruncile Dumnezeiești și cu dreptul natural. Legiuitorii, din cauza aroganței lor exagerate, se poziționează drept având putere Dumnezeiască, fără a conștientiza că greșesc. Pentru orice stat e catastrofal să fie încălcate cerințele dreptului obiectiv. Încă Cicero atenționa în lecturile sale că pe popoarele și guvernatorii care acționează împotriva dreptului natural îi așteaptă o răsplată strașnică (*Citat după:* [2, p.64-66]).

În literatura de specialitate se arată că *religia* este cea mai conservatoare formă a conștiinței sociale, o formă specifică de înstrăinare a esenței umane, fiind totodată o expresie teoretică și psihologică a intereselor claselor dominante, asupritoare. Potrivit unei definiții ce nu poate fi contestată, *religia* este un ansamblu de idei, sentimente și acțiuni împărtășite de un grup și care oferă membrilor săi un obiect de venerare, un cod de comportament, un cadru de referință pentru a intra în relație cu grupul sau universul. Trebuie să luăm în considerare

că, etimologic, cuvântul *religie* provine din „*religare*” și are sens de „*a lega*”, „*a fixa*”, lucru ușor de observat în multe regiuni ale lumii: religia unește, construiește și fundamentează coeziunea socială, coeziune socială care, pe lângă componenta religioasă, dispune și de aportul limbii, al tradiției istorice și detașamentul de un anumit teritoriu. Religia poate însemna principii morale, rituri, dar și moduri de a gândi, de a se raporta și/sau de a trăi sacral în cadrul unui grup specific, deci înseamnă un anumit sistem de viață pentru grupul respectiv [3].

Religia poate fi un factor de *stabilitate* sau de *instabilitate* într-o zonă, regiune sau chiar la nivel planetar. Instabilitatea la care dorim să ne referim are în vedere, din punct de vedere evolutiv, amenințarea, riscurile, conflictul, războiul. Pentru foarte mulți oameni religia este un mod de definire a personalității lor, dar și a apartenenței lor la o anumită comunitate, indiferent unde aceasta este localizată [3].

Acum ne vom îndrepta atenția către sensul răspunderii juridice. Dacă dreptul este subiectiv și apare în urma executării voinței celor puternici, bogați și faimoși, atunci pedeapsa pentru încălcare, de fapt, este pedeapsa pentru drepturile încălcate ale celui bogat, puternic și faimos. În astfel de cazuri, cel sărac își percepe pedeapsa aplicată ca răzbunare din partea celui bogat. Și în această pedeapsă nu e nicio doză de echitate, ea rămâne doar tendința celui bogat de a-l pedepsi și de a-l umili pe cel sărac și simultan de a-și asigura pe viitor existența sa fericită [2, p.64-66].

Criminologul german H.Goppinger aprecia infracțiunea ca obiect al științei criminologiei atât ca fenomen juridic, cât și în strânsă legătură cu morala, religia și cultura [4, p.5]. În condițiile în care infracțiunea este un eveniment, criminalitatea constituie un fenomen social, care manifestă o anumită tendință, crescătoare sau descrescătoare, determinată de regularitatea sau stabilitatea frecvențelor în comiterea infracțiunilor. Criminalitatea, fiind astfel legată de societate, a existat și va exista întotdeauna, motiv pentru care, în opinia specialiștilor, „*este o utopie a ne gândi la stărpirea absolută a criminalității; tot ceea ce putem face este ca s-o reducem și s-o îmblânzim*” (Citat după: [5]). De asemenea, potrivit lui E.Durkheim, unul dintre cei mai mari sociologi ai timpului, „*crima și criminalitatea fac parte din societate, la fel de normal ca nașterea și decesul, iar o societate fără crimă ar fi patologic supra-controlată*”, astfel că, „*teoretic, crima ar putea să dispară cu desăvârșire numai dacă toți membrii societății ar avea aceleași valori, dar o asemenea standardizare nu este nici posibilă și nici de dorit*” [6, p.14-16].

În scopul valorizării superioare a sentimentului religios, crima a fost considerată fie ca o manifestare diabolică, fie ca o expresie a păcatului; din aceste considerente, actul de justiție este privit ca un dar divin. Conferind esență divină activității legislative, regele transmitea normele juridice oamenilor, care trebuiau să le respecte întocmai, sub imperiul unor sancțiuni extrem de severe. Pedepsele erau apreciate ca fiind o retribuție pentru răul făcut ori ca o ispășire a păcatului săvârșit. Popoarele din antichitate, bazându-se pe normele de conviețuire pe care le-au îmbinat cu elemente ale evoluției istorice și, cu preponderență, ale învățăturilor religioase, și-au elaborat norme legislative și instituții ale căror sarcini rezolvau problemele pentru care au fost create.

Discuții și rezultate obținute

Nu vom greși dacă vom sublinia că criminalitatea extremiștilor religioși, sau criminalitatea „*profesioniștilor*” în materie, constituie criminalitatea organizată care își are originile în diferite asocieri cu caracter infracțional, în exploatarea slăbiciunilor omenești pentru obținerea de câștiguri și profituri uriașe, de mare influență și putere, prin orice mijloace legale și ilegale.

În contextul relevant, la adresa statului de drept, precum și a ordinii și siguranței publice, se identifică o creștere a agresivității organizațiilor anarhiste, a grupărilor antiglobalizare sau a sectelor pseudoreligioase, atragerea unui număr tot mai mare de adepți, precum și creșterea frecvenței acțiunilor acestor organizații [5].

Interpretarea incorectă a ideilor religioase a devenit o amenințare gravă pentru securitatea publică atât la nivel național, cât și la nivel internațional. În ceea ce privește România și Republica Moldova, trebuie să reținem că în ultima perioadă de timp grupările infracționale devin tot mai periculoase datorită faptului că:

- 1) ocupă o importantă poziție geostrategică;
- 2) au acces nelimitat la tehnologii informaționale și pot angaja experți în diferite domenii, inclusiv în ce privește manipularea în masă prin intermediul religiei;
- 3) acestea evoluează tot mai puternic, din punct de vedere financiar și informațional religios, prin racordarea lor la rețelele internaționale de crimă organizată.

De foarte multe ori se afirmă că un conflict este religios fără a se face vreo analiză științifică riguroasă care să evalueze conflictul ca fiind major religios și că, prin urmare, factorul religios este definitoriu pentru natura respectivului conflict. De cele mai multe ori *religia este pretextul și nu cauza războaielor, înțelegându-se*

prin aceasta că religia nu face conflicte, ci doar le maschează și le „cosmetizează”, pentru a nu se deosebi, prea mult, de cele tradiționale. Majoritatea conflictelor religioase se manifestă ca afirmări ale identității culturale în care religia este la fel de importantă ca și limba, alături de alte credințe, alături de atașamentul la un teritoriu, de dorința de autonomie și de alte chestii care dau specificitate personalității unei comunități [3].

Problema depistării semnelor extremismului depășește cadrul unei teorii politico-juridice făcând parte din viața societății de toate zilele. Manifestarea extremismului a devenit un eveniment de rutină în lumea modernă. Realitatea socială a condiționat actualitatea și necesitatea unei conceptualizări teoretice, precum și soluționarea practică a extremismului în dreptul penal și în criminologie [7, p.2].

Legislația contemporană extrapenală a Republicii Moldova în domeniul religiei cuprinde următoarele acte legislative:

- Legea privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994 [8];
- Legea securității statului, nr.618 din 31.10.1995 [9];
- Legea culturii, nr.413 din 27.05.1999 [10];
- Legea privind contracararea activității extremiste, nr.54 din 21.02.2003 [11];
- Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie, nr.125 din 11.06.2007 [12];
- Legea privind protecția datelor cu caracter personal, nr.133 din 08.07.2011 [13];
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Statutului Federației Comunităților Evreiești (religioase) din Republica Moldova, nr.406 din 09.06.1994 [14];
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Statutului de organizare și funcționare a Bisericii Adventiștilor de Ziua a Șaptea „Mișcarea de Reformațiune din Republica Moldova”, nr.524 din 19.07.1994 [15];
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Statutului Administraturii Apostolice a Bisericii Romano-Catolice din Republica Moldova, nr.523 din 19.07.1994 [16];
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova despre aprobarea Regulamentului cu privire la cimitire, nr.1072 din 22.10.1998 [17];
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la edificiile și locașurile de cult, nr.740 din 11.06.2002 [18];
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la Registrul de stat al organizațiilor necomerciale, nr.345 din 30.04.2009 [19];
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la predarea religiei în instituțiile de învățământ, nr.596 din 02.07.2010 [20] etc.

Activitate religioasă, în sensul Legii Republicii Moldova privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie, constituie o activitate orientată spre satisfacerea necesităților spirituale ale credincioșilor (răspândirea învățaturii de credință, educația religioasă, oficierea serviciilor religioase, desfășurarea acțiunilor de binecuvântare și propovăduire, instruirea și perfecționarea deservenților cultelor religioase), precum și altă activitate orientată spre asigurarea organizatorică și materială a practicilor de cult (editarea, desfacerea și răspândirea literaturii cu conținut religios, producerea, desfacerea și răspândirea obiectelor de cult, confecționarea veșmintelor de cult etc.).

Convingeri religioase reprezintă un complex de idei, principii și învățături de credință sau dogme cu caracter religios în care o persoană crede, pe care le acceptă benevol, le mărturisește și după care se conduce în viață (art.3 din Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie). În același timp, în calitate de *credincios* legea respectivă recunoaște persoana care crede în anumite adevăruri religioase și care face parte benevol dintr-o comunitate religioasă cu ai cărei membri împărtășește aceleași convingeri, aceeași credință, participă la săvârșirea aceluiași activități și practici religioase, fiind supusă unei autorități religioase liber alese.

În conformitate cu prevederile art.3 din aceeași lege *cultul religios* reprezintă o structură religioasă, cu statut de persoană juridică, care își desfășoară activitatea pe teritoriul Republicii Moldova conform normelor doctrinare, canonice, morale, disciplinare și tradițiilor istorice și de cult proprii, care nu contravin legislației în vigoare, fiind constituită de către persoane supuse jurisdicției Republicii Moldova, care își manifestă în comun convingerile religioase, respectând tradițiile, riturile și ceremonialul stabilit.

În calitate de *obiecte de cult* sunt recunoscute obiectele folosite în cadrul serviciilor religioase, cum ar fi vasele liturgice, icoanele metalice și cele litografice, crucile, crucifixe, mobilierul bisericesc, cruciulițele și medalioanele cu imagini religioase specifice cultului religios respectiv, obiectele de colportaj religios și altele asemenea.

Obiectelor de cult li se asimilează și calendarele religioase, ilustratele, pliantele, albumele de artă bisericească, filmele, etichetele cu imaginea lăcașurilor de cult sau a obiectelor de artă bisericească, cu excepția celor care fac parte din patrimoniul cultural național, produsele necesare activității de cult, cum ar fi tămâia și lumânările, inclusiv cele decorative pentru nunți și botezuri; stofele și broderiile specifice folosite la confecționarea veșmintelor de cult și altor obiecte necesare practicării cultului respectiv.

Servicii religioase reprezintă totalitatea acțiunilor religioase ce rezultă din învățăturile de credință ale cultului religios respectiv.

În conformitate cu prevederile alin.(1) art.4 din *Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie*, orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Este de precizat că în baza alin.(3) art.4 din același act normativ Statul exclude orice apreciere din partea sa a legitimității credințelor religioase.

Actul normativ în cauză stabilește că fiecare persoană și comunitate religioasă poate adera liber la orice cult religios, precizând că acest drept trebuie exercitat în spirit de toleranță și de respect reciproc și cuprinde:

- libertatea de a aparține sau nu unei anumite religii;
- libertatea de a avea sau nu anumite convingeri;
- libertatea de a-și schimba religia sau convingerile;
- libertatea de a profesa religia sau convingerile în mod individual sau în comun, în public sau în particular, prin învățătură, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor.

Totodată, la alin(2) art.4 din acest act normativ se stabilește că exercitarea dreptului la libertatea de manifestare a convingerilor sau a credinței religioase poate fi restrânsă, în condițiile legii, numai în cazul în care această restrângere urmărește un scop legitim și reprezintă, într-o societate democratică, măsuri necesare pentru siguranța publică, menținerea ordinii publice, ocrotirea sănătății și a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților persoanei.

În această ordine de idei trebuie să menționăm că *protecția vieții private* a credincioșilor se asigură prin următoarele acte normative:

- *Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie* – orice cerință de indicare în actele oficiale a apartenenței la un cult religios este nelegitimă (alin.(8) art.15);
- *Legea privind protecția datelor cu caracter personal* – datele care dezvăluie convingerile religioase sau filosofice ale persoanei constituie *categoria specială de date cu caracter personal* (art.3).

Legea privind drepturile copilului declară, în art.8, dreptul la libertatea gândirii și conștiinței. Astfel, în conformitate cu alin.(1) art.8, drepturile copilului la libertatea gândirii, la opinie, precum și la confesiune nu pot fi încălcate sub nicio formă. Potrivit prevederilor de la alin.(2) art.8 din acest act normativ, Statul garantează copilului, capabil să-și formuleze opiniile, dreptul de a-și exprima liber aceste opinii asupra oricărei probleme care îl privește. De opinia copilului care a atins vârsta de 10 ani se va ține cont, în mod obligatoriu, dacă aceasta nu contravine intereselor lui. În conformitate cu alin.(5) al aceluiași articol, părinții sau persoanele subrogatorii legale au dreptul să educe copilul conform propriilor convingeri.

În conformitate cu alin.(5) art.15 din *Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie*, Statul recunoaște importanța deosebită și rolul primordial al religiei creștin-ortodoxe și, respectiv, al Bisericii Ortodoxe din Moldova în viața, istoria și cultura poporului Republicii Moldova, iar în baza alin.(6) art.15 Statul încurajează și sprijină activitatea socială, morală, culturală și de caritate a cultelor religioase și a părților lor componente.

Prozelitismul abuziv este interzis (alin.(4) art.4 din *Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie*). Această lege introduce pentru prima dată noțiunea de *prozelitism abuziv*, fenomenul fiind definit în felul următor: acțiune de schimbare a convingerilor religioase ale unei persoane sau ale unui grup de persoane prin constrângere. Acesta cuprinde metodele agresive de persuasiune sau promiterea și oferirea de bani în scopul atragerii de adepți, inclusiv agresarea religioasă a persoanelor aflate în condiții de subordonare. Orice urmărire a cetățenilor pe la porțile, ușile caselor, la serviciu, prin telefon, cu scopul de a schimba credința cetățeanului va fi calificată drept prozelitism abuziv religios.

Astfel, politica antiprozelitistă a Statului moldovenesc este reflectată și în alin.(1) art.6 din această lege, unde este consfințită libertatea de asociere religioasă, conform căreia nimeni nu poate fi constrâns să practice sau nu exercițiul religios al vreunui cult, să se asocieze sau nu la vreun cult, să contribuie sau nu la cheltuielile vreunui cult religios. Legiuitorul a introdus și o normă extrapenală specială care asigură libertatea copilului de a nu fi constrâns să împărtășească o religie sau alta. Astfel, în conformitate cu alin.(4) art.8 din *Legea*

privind drepturile copilului, niciun copil nu poate fi constrâns să împărtășească o opinie sau alta, să adere la o religie sau alta contrar convingerilor sale. Libertatea conștiinței copilului este garantată de către stat, ea trebuie să se manifeste în spiritul toleranței religioase și respectului reciproc.

Pe de altă parte, libertatea de asociere religioasă se asigură și prin norma inserată în alin.(5) art.7 din *Legea privind libertatea de conștiință, de gândire și de religie*, în baza căreia amestecul neîntemeiat al organelor și organizațiilor de stat, al persoanelor cu funcție de răspundere în activitatea comunităților religioase, precum și al comunităților religioase în activitatea organelor și organizațiilor de stat, a persoanelor cu funcție de răspundere, nu se admite.

O interconexiune dintre legislația extrapenală și cea penală în materia religiei o găsim în art.8 al legii numite *supra*, care stabilește că intoleranța confesională, manifestată prin acte care stânjenesc liberul exercițiu al unui cult religios, propagarea urii religioase constituie infracțiuni și se pedepsesc conform legislației în vigoare.

În conformitate cu *Legea privind contracararea activității extremiste, extremismul* constituie atitudinea, doctrina unor curente politice, care, pe bază de teorii, idei sau opinii extreme, caută să impună, prin măsuri violente sau radicale, programul lor.

În sensul Legii *privind contracararea activității extremiste*, noțiunea *activitate extremistă* cuprinde următoarele forme de manifestare:

a) *activitatea asociației obștești sau religioase, a mijlocului de informare în masă sau a unei alte organizații ori a persoanei fizice în vederea planificării, organizării, pregătirii sau desfășurării unor acțiuni orientate spre*: schimbarea, prin violență, a bazelor regimului constituțional și violarea integrității Republicii Moldova; subminarea securității Republicii Moldova; uzurparea puterii de stat sau a calităților oficiale; crearea de formațiuni armate ilegale; desfășurarea activității teroriste; provocarea urii rasiale, naționale sau religioase, precum și a urii sociale, legate de violență sau de chemări la violență; umilirea demnității naționale; provocarea dezordinilor în masă, comiterea faptelor de huliganism sau actelor de vandalism pe motive de ură sau vrajbă ideologică, politică, rasială, națională sau religioasă, precum și pe motive de ură sau vrajbă față de vreun grup social; propagarea exclusivismului, superiorității sau a inferiorității cetățenilor după criteriul atitudinii lor față de religie sau după criteriul rasei, naționalității, originii etnice, limbii, religiei, sexului, opiniei, apartenenței politice, averii sau originii sociale;

b) *etalarea, confecționarea, răspândirea, precum și deținerea în vederea difuzării publice a atributelor ori simbolurilor fasciste, național-socialiste (naziste) sau ale unei organizații extremiste, de asemenea a atributelor ori simbolurilor create prin stilizarea atributelor ori simbolurilor fasciste, național-socialiste (naziste) sau ale unei organizații extremiste ce pot fi confundate cu acestea.*

Totodată, *Legea privind contracararea activității extremiste* definește noțiunea de *organizație extremistă* ca fiind o asociație obștească sau religioasă, mijloc de informare în masă ori o altă organizație referitor la care, în temeiurile prevăzute de această lege, instanța de judecată a pronunțat o hotărâre definitivă privind încetarea sau suspendarea activității în legătură cu desfășurarea activității extremiste.

Materiale cu caracter extremist constituie documente ori informații pe suport de hârtie sau pe un alt suport, inclusiv anonime, atribute ori simboluri fasciste, național-socialiste (naziste) sau ale unor organizații extremiste, atribute ori simboluri create prin stilizarea atributelor ori simbolurilor fasciste, național-socialiste (naziste) sau ale unei organizații extremiste, destinate difuzării publice, având drept scop îndemnarea la activități extremiste, argumentarea sau justificarea necesității unor astfel de activități ori justificarea practicii de comitere a unor crime de război sau a unor alte crime în vederea nimicirii totale sau parțiale a vreunui grup etnic, social, rasial, național sau religios.

În conformitate cu alin.(1) art.6 din *Legea privind contracararea activității extremiste*, în Republica Moldova sunt interzise înființarea și activitatea asociațiilor obștești și religioase, precum și a altor organizații, ale căror scopuri sau acțiuni au ca orientare desfășurarea activității extremiste. Potrivit prevederilor alin.(1) art.7 din același act normativ, în Republica Moldova este interzisă difuzarea prin mijloace de informare în masă a materialelor cu caracter extremist și desfășurarea de către acestea a activității extremiste. Mai mult, în sensul acestei legi (alin.(1) art.8), utilizarea rețelelor de telecomunicații de utilitate publică pentru desfășurarea activității extremiste se interzice.

În afară de aceste prevederi, *Legea privind contracararea activității extremiste* cuprinde un șir de prescripții îndreptate spre contracararea difuzării materialelor cu caracter extremist. În special, în conformitate cu alin.(1) art.9, pe teritoriul Republicii Moldova se interzice editarea sau difuzarea materialelor tipărite, audiovizuale și a altor materiale cu caracter extremist, iar constatarea caracterului extremist al materialului informațional se

face de către instanța de judecată, în temeiul sesizării procurorului (alin.(2) art.9). Mai mult, Ministerul Justiției ține Registrul organizațiilor extremiste și al materialelor cu caracter extremist (alin.(1) art.10), iar Ordinul privind includerea organizației sau a materialului în Registrul organizațiilor extremiste și al materialelor cu caracter extremist se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și în mijloacele de informare în masă republicane (alin.(3) art.10).

Prin urmare, în baza alin.(5) art.10 din aceeași lege, se instituie o prohibițiune generală, în conformitate cu care activitatea organizațiilor incluse în Registrul organizațiilor extremiste și al materialelor cu caracter extremist și difuzarea pe teritoriul Republicii Moldova a materialelor incluse în registrul menționat sunt interzise.

O normă extrapenală în sfera combaterii extremismului pe teritoriul Republicii Moldova, care face referință la legea penală, o găsim în alin.(6) art.10 din Legea *privind contracararea activității extremiste*. Astfel, persoanele vinovate de crearea, conducerea sau organizarea activității unei organizații extremiste, de aderarea și participarea în calitate de membru într-o organizație extremistă, de pregătirea, difuzarea sau păstrarea ilegală, în scopul difuzării ulterioare, a materialelor cu caracter extremist sunt trase la răspundere penală.

În plus, o normă generală privind răspunderea juridică a persoanelor o găsim în alin.(1) art.12 din această lege. Astfel, pentru desfășurarea activității extremiste, cetățenii Republicii Moldova, cetățenii străini și apatrizii poartă răspundere penală, administrativă ori civilă, în modul stabilit de legislație.

Mai mult, potrivit alin.(2) art.12 din legea numită *supra*, în scopul asigurării securității statului și securității publice, în temeiurile și în modul prevăzute de legislație, prin hotărârea instanței de judecată, persoanei care a participat la desfășurarea activității extremiste îi poate fi limitat, pe un termen de până la 5 ani, accesul la serviciul public, la serviciul militar prin contract și la serviciul în organele de drept, precum și la activitate în instituții de învățământ și la practicarea activității nestatute de depistare-protecție.

O normă extrapenală de contracarare a extremismului o găsim și în alin.(3) art.12 din aceeași lege. Astfel, în cazul în care conducătorul sau un membru al organului de conducere al asociației obștești sau religioase ori al unei alte organizații face în public o declarație în care cheamă la desfășurarea activității extremiste, fără a menționa că aceasta este opinia sa personală, precum și în cazul rămânerii definitive a sentinței instanței de judecată în privința acestei persoane pentru o infracțiune cu caracter extremist, respectiva asociație obștească sau religioasă ori o altă organizație este obligată să-și exprime în public, în termene cât mai restrânse, dezacordul său în legătură cu afirmațiile sau cu acțiunile acestei persoane. Dacă respectiva asociație obștească sau religioasă ori o altă organizație nu va face o asemenea declarație, acest fapt poate fi interpretat ca unul ce denotă existența în activitatea acesteia a indiciilor de extremism.

Așadar, după cum se observă din textul legii, abordarea, din punct de vedere teoretic, a conceptelor de extremism și de activitate extremistă permite interpretarea lor extensivă, ceea ce contravine prevederilor cuprinse în alin.(2) art.3 din Codul penal al Republicii Moldova, potrivit cărora interpretarea extensivă defavorabilă este interzisă.

Concluzii

Sușinem că abordarea neclară a extremismului și a prozelitismului abuziv poate fi explicată prin lipsa de atenție științifică, consemnată în special din partea juriștilor, în doctrina penală și în cea criminologică. Observăm inexistența unor criterii clare și exhaustive în determinarea criteriilor de identificare a extremismului.

Prin urmare, se impune ca o necesitate obiectivă acoperirea acestei lacune și elaborarea unor instrumente clare, necesare și suficiente în materia calificării, revenirii și combaterii faptelor de extremism religios și prozelitism abuziv.

Pentru a contribui la îmbunătățirea cadrului științific juridico-penal și criminologic în domeniul conturat, propunem următoarele definiții ale prozelitismului abuziv și extremismului religios:

1. Prozelitism abuziv: *orice acțiune de schimbare a convingerilor religioase ale unei persoane sau ale unui grup de persoane prin constrângere fizică sau psihică, prin metode agresive de persuasiune, prin promiterea și oferirea de bani în scopul atragerii de adepți, inclusiv prin agresarea religioasă a persoanelor aflate în condiții de subordonare; orice urmărire a persoanelor în locuri publice (în stradă, pe la porțile, pe la ușile caselor lor, la serviciu, prin telefon etc.).*

2. Extremism religios: *atitudinea sau doctrina unor curente religioase ori pseudoreligioase, care, pe bază de teorii, idei sau opinii extreme, caută să impună, prin măsuri violente sau radicale, programul lor cu scop de schimbare, prin violență, a bazelor regimului constituțional și violarea integrității statului, subminarea securității statului, uzurparea puterii de stat sau a calităților oficiale, crearea de formațiuni armate ilegale,*

desfășurarea activității teroriste, provocarea urii religioase, umilirea demnității personale, provocarea dezordinilor în masă, comiterea faptelor de huliganism sau actelor de vandalism pe motive de ură sau dușmănie religioasă, precum și propagarea exclusivismului, superiorității sau a inferiorității cetățenilor după criteriul atitudinii lor față de religie (ateic sau credincios) sau după confesiunea religioasă.

Referințe:

1. DOBRILĂ, M.-C. Analiza criminologică a infracțiunii de înșelăciune. În: *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ion Cuza”*, Tomul LVII, *Științe Juridice*, 2011, nr.1, (p.47-62), p.52.
2. *Citat după:* БЕРНАЦКИЙ, Г.Г. Право или религия: конфронтация или союз. В: *Ученые записки юридического факультета (Санкт-Петербургский экономический университет)*, 2014, вып. 32 (42). с.64-66.
3. BURAHNA, C. *Rolul religiei – conflicte religioase*. <https://ru.scribd.com/doc/102923981/ROLUL-RELIGIEI-Conflicte-Religioase> (Accesat: 01.11.2016)
4. GÖPPINGER, H., BOCK, M., KRÖBER, H.-L., BRETTEL, H., MASCHKE, W., SCHNEIDER, H., MÜNSTER, P., WENDT, Fr. *Thematische Gliederung: Kriminologie. Rechtsmedizin (Große Lehrbücher)*. München: Verlag C.H. Beck, 2008, p.5. ISBN 978-3-406-55509-1
5. NIȚĂ, N. *Crima și criminalitatea – amenințare gravă a dezvoltării armonioase și echilibrate a statului român*. http://www.ugb.ro/Juridica/Issue1RO/1_Crima_si_criminalitateaNitaRO.pdf (Accesat: 29.10.2016)
6. STARK, R., BAINBRIDGE, W.S.. *Religion, Deviance, and Social Control*. New-York: First Published in 1996 by Routledge, p.14-16. ISBN 0-415-91528-7
7. ЗЕЛЕНИНА, О.В., СУСЛОНОВ, П.Е. *Методика выявления признаков экстремизма. Процессуальные исследования (экспертизы) аудио-, видео- и печатных материалов (Научно-практическое пособие)*. Екатеринбург: Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Уральский юридический институт Министерства внутренних дел Российской Федерации», 2009, с.2.
8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.13.
9. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.10-11.
10. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.83-86.
11. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.56-58.
12. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.127-130.
13. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.170-175.
14. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.006.
15. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.007.
16. Ibidem.
17. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.100-102.
18. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.79-81.
19. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.86-88.
20. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.114-116.

Prezentat la 01.11.2016